

## **РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ВИРОБЛЕНИХ ТОРФОВИХ РОДОВИЩ**

Рекультивация порушених земель - це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель. Проекти рекультивации порушених земель розробляються на основі завдання на проектування технічних умов.

У проекті рекультивации встановлюється технічна та економічна доцільність рекультивации, обґрунтовується вид наступного цільового використання рекультивованих земель, визначаються обсяги робіт технічного і біологічного етапів рекультивации, вибираються найбільш раціональні комплекси машин та обладнання.

Видобуток і переробка торфу в світі є високорентабельним і перспективним видом бізнесу. Різноманіття гідрогеологічних умов торфових родовищ зумовило створення різних схем осушення і протипожежного водопостачання для їх подальшої розробки з метою видобутку торфу, і так само після завершення розробки - для використання в різних напрямках. Подальше використання вироблених торфових родовищ залежить від типу вироблення, потужності залишеного шару торфу і його якості, водного режиму та інших чинників. Рекультивация повинна проектуватися за кілька років до завершення видобутку торфу.

Для використання в сільському господарстві найбільш придатними та економічно доцільними є торфові родовища, на яких видобуток здійснюється фрезерним способом. Вони являють собою вирівняні ділянки у вигляді окремих карт, розділені дренажними каналами. Потужність шару торфу, що залишається зазвичай не перевищує 10-50 см. На окремих ділянках торфовий шар може бути відсутнім зовсім.

Рекультивацию вироблених торфовищ для сільськогосподарських цілей проводять в два етапи. Перший етап технічний, включає пристрій осушувальної мережі, знищення чагарників і дрібнолісся, планування поверхні і будівництво доріг. Цей етап виконується підприємством, який безпосередньо здійснює розробку торфового родовища. Біологічний етап рекультивации - це комплекс меліоративних і агротехнічних заходів, спрямований на відновлення родючості вироблених торфовищ. Сюди відноситься осушення з двостороннім регулюванням водного режиму, первинна і передпосівна обробка ґрунту, вапнування.

Природна родючість вироблених торфових родовищ дуже низька. Без застосування добрив, урожай отримати практично неможливо. Саме тому в перші роки освоєння необхідно вносити всі види добрив: органічні, мінеральні, бактеріальні та мікродобрива. Біологічна рекультивация проводиться землекористувачем, але також за рахунок коштів підприємства, що розробляло родовище. Осушують вироблені торфовища мережею відкритих каналів, закритим дренажем або поєднанням цих методів. Під польові культури краще застосовувати закритий дренаж, а під сінокоси і пасовища - відкритий.

На вироблених торфовищах можна вирощувати різні польові культури, особливо багаторічні та однорічні трави, а також овочеві і ягідні культури. Передпосівна обробка ґрунту під багаторічні трави після обробки попередніх культур складається з дискування, закладення внесених добрив і прикочування. Кращу продуктивність багаторічні трави забезпечують при ранньому весняному безпокровному залуженні. До складу травосумішей включаються такі види трав, як стоколос безостий, тимофійка лугова, вівсяниця лугова, конюшина гібридна, конюшина лугова та інші. При нестійкому водному режимі на ділянці в складі травосумішей слід використовувати двокісточник тростинний, лисохвіст луговий, бекманію. Можливо також вирощування нехарчових продуктів - наприклад, торфодернових килимів (ТДК). ТДК - це покриття газонного типу, які формуються з переплетення мичкуватих корневих систем та наземної частини трав'янистих рослин на торфовій основі. Торфодернові килими мають суттєві переваги перед традиційними технологіями облаштування газонів. Вироблені торфовища з потужністю торфу до 30 см, а також невироблені околиці боліт, можуть бути об'єктами лісогосподарського освоєння. Вони, досить часто, навіть краще підходять для вирощування лісу, ніж глибокі торф'яні поклади.

Після первинної обробки ґрунту тут висаджують різні породи дерев. Наприклад у Білорусії кращим посадковим матеріалом для рекультивации вироблених торфовищ були саджанці сосни, ялини, берези, а також вкорінені живці тополі. У Фінляндії змішані сосново-вільхові насадження виявилися значно ефективніше, ніж чисті соснові. Значна частина вироблених торфовищ може використовуватися для видобутку торфу на прилеглих територіях - там проходять тимчасові дороги, знаходяться склади готової продукції, бурти і т.д.

Структура торфових ресурсів, типи покладів і види торфів роблять їх перспективними у різних напрямках рекультивации.